

Brīvā Zeme: Ceturtdiena, 16. septembris, 1937

Pārdomas Siguldā

Prot Fr. Balodis

Atpūta Siguldā, rakstnieku pili — modināt modina uz pārdomām par pagātņi un tagadni: jo kur gan Latvijā daba skaistāka kā Siguldā, un kur vēl Latvijā pagālnes liecinieki, lieli un vareni, tādā skaitā un tik taustāmā veidā vesti par Latvijas likteņiem, miera un darba, karu un varmācības dienās kā šeit?... Un Gaujas strauji plūstoša straumi šodien šķērsos dižens tilts — mūsdienu centienu un darbu skaistā izpausme, — vienotās tautas spēku un spēju uzskatāms simbols. «Lību kalns» ar ienaidnieka uzbrukums uzglabājušamies pazīmēm — ierakumu uzbedumā; Siguldas, Krimuldas un Turaidas piļu drupas, teikas par Gutmaņa, Viktora, Velna, Kraukļu un Pētera alām; Turaidas Rozes kaps: kā viss tas spēj atsaukt atmiņā senatni un iedarbināt fantāziju pagājušo laiku traģēdiju un romantikas tēlošanai! Klausaities Gaujas straumes čalošanā, — un šķitīs, ka katra Gaujas vilnis zina vēstīt citu stāstu par to, ko senā, viņu putām sirmā upe pieredzējusi. Lūk, — no dienvidiem kādreiz atpeldējuši šurp pirmie lī-biešu kuģi un atnesuši Siguldas apkaimei jaunus iemītniekus; lūk, — pa Gauju peldējuši igauņu kuģi, karu nesdami Gaujas krastu valdniekiem; lūk, — seno tirgotāju kuģi uz Mētraiņi, Izborsku, Lādogu un Fliskavu traukdamiem rietumu preces vest, baltām un sarkanbaltām burām, kā vareni putni, uz ziemeļiem steigušies; lūk, — galvu nodūris, bēdīgs un noskumis, savas tautas brīvības nodevējs karalis Kaupo, — tautas pamests un ienīsts, — skaistos Gaujas līčus atstādams svešo ienācēju kuģi uz Rīgu peldējis... Kas gan varētu visus tos stāstus uzklaut un atstāstīt, ko Gaujas viņi stāsts! •

Un rakstnieku pils ar latviešu galdnieku diženi veidoto iekārtu, ar N. Strunkes, K. Šūniņa un P. Ozoliņa gleznām un intarziju, ar Ludolfa Liberta mūsu izcilāko valstsvaldītāja, Pfeifferta un kara ministrs; apbrīnojami labi gleznotiem portretiem, grāmatu skapji ar latvisku literatūru, latvisku valodas ziņā un latvisku pēc gara un satura: kā sarkan-balt-sarkanais karogs Siguldas pils torni, — rakstnieku pils un viss kas tajā ir, mums vēsta par latviešu tautas uzvaru, spēku un spējām. «Tu, latvietis esi, — esi liktenim pateicīgs par to! priecājies*: to katra mājas telpa, katrs stūrītis šeit dveš, — un vai tas nav jaunā laika, mūsu laika atspulgs! Pāris dienas atpakaļ, vakarā, pēc rīta stundas branga lietus, man izdevās no Siguldas pilsdrupām novērot ki Gaujas ielejā pacēlās miglas sega. Šķita, baltas miglas mutuļos fantāzijā varēja saskatīt senču tēlus, kas baltos zirgos sēdušies, gar upes straumi uz priekšu traucās, — tad piekrastes kalnos no ielejas pacēlās, lai raudzītos, vai mēs, viņu pēcteči, esam izpirkuši, atguvuši, kas senāk likteņa gribai izpildoties pazaudēts- Kā gan atmirdzētu prieka Tālvalda, Rūsiņa, Varaidota un Visvalda acis, jā viņi šodien varētu redzēt ka Latvija ir, — ir, ir un būs arī turpmāk! ja varētu redzēt viņi, ka atgūts zaudētais un ka atkal brīva ir tā zeme, par kuras brīvību Tālvalds cieta ugunssārtā, Rūsiņš krita no nodevīgā naidnieka rokas un Visvaldis, Jersikas lielais karalis, bija spiests atdot pilsētu un mantu un redzēt, kā ugunī sadrūp baznīcas un izkūst baznīcu zvani un zelta dievgalda trauki, kā tiek izpostīta diženā karaļa pils un aizvesta trimdā karaliene.

Rakstnieku pils svētku zālē intarzijā attēlots koklētājs. Cik raibi tie latviešu tautas likteņi, kurus var gan prieka izskaņā tēlot «teiku un patiesības teicēji,» gan skumjās apraudāt trīcošās kokles stīgas. Un ja sevi jautāju, kas gan bija bēdīgākie mirkli mūsu tautas dzīvē: vai patiesi tie laiki, kurus bieži — un ne visā pilnībā pareizi — mēdz nosaukt par mūsu tautas «verdzības laikiem»?

Nē, un vēl reiz nē, jo arī laikā, kad šo verdzību grib aprādīt, — mums bija brīvzemnieki Jukums, Ziemeļis un citi, kuršu «ķoniņi» un pat Rīgā (un taisni Rīgā!), kuru bieži grib dēvēt par svešās

varas pirmo mitekli mūsu zemē, — iirgolaji un. amatnieki, kas bija un ir ņiūsu brāļi — Steinhaueri, Ēķi, Nariņi un citi. Nē, un vēl reiz

aiē!

Prezidents, teikdams, runu tauta* " Bipķ-muižā 12. sept. 1937. g. atzīmēja citu mūsu tautas nelaimi: mēs bieži esam aizmirsuši un aizmirstam mūsu tēvu miju un dzimto vietu, vecāku gādīgo roku un pirmo skolu- Par nožēlošanu tas ti ir bijis, ka dažs labs no mums — ja ar! šodien vairs ne, tad vēl dažus desmit gadus atpakaļ — ir gribējis noliegt savu cilti, savu tēvu un māti. «Ossolingi», «Zaringi», «Essldti», «Puringi» un citi (nemaz jau nerunājot par tiem, kas savus vārdus apmainīja pret tulkojumu svešā valodā, vācu vai krievu), labprāt kļūdaini runāja svešu valodu: was kostet das piš rait rot acīt?» — nekā turē-i 'a cieņā un godā sētu, kurā uzauguši, telpu, ;urā bija kārts viņu šūpulis, un skolu, kur kopā ar citiem tautas brāļiem mācījās rakstīt un lasīt tēvu tēvu valodā- «Las nūr jēt, vī nūr jēt, ven nūr jēt pa deič» ...

Un taču, lai atceramies skolas gadus pagasta un draudzes skolās! Vai tas nebija laiks, kas drīkst palikt mīļā piemiņā? Vismaz es nevaru aizmirst un nekad neaizmirsīšu skaistos mirkļus mana tēva vadītā Valmieras draudzes skolā, Gaujas krastā, netālu no Putriņu ozoliem. Cik reizes mēs zēni, negājām pie ozoliem un neklausījā-mies skolotāja (mana tēva) stāstā, par sen-čiem un viņu varoņiem, par grūtiem mirk-ļiem mūsu tautas dzīvē, un par tautas spē-ku, kuru līdzīgi ozolam svešās varas nevarēja salauzt. Tur, kur šodien pie Putriņu mājām Gauja tek, — senāk atradies svēts vītols, kuram graudus un putraimus ziedojuši, un mazliet attālāku svētā avota ūde-ņos meklējuši glābiņu no slimībām, jo avotam senāk bijis dziedinošs spēks.

Zilais kalns, Vaidavas pilskalns (Metimne), Kauguru Pekas kalns (Beverīna) un Dūķeru kapu kalns (Indriķa varbūtējā kapa vieta) ar senās baznīciņas paliekām upītes otrā krastā: viss tas ir skatīta un apbrīnots vēl bērna acīm, draudzes skolas laikā. Valmieras baznīca ar dzelzs važu fragmentiem torņa mūrī, stāsti par Kauguru dumpi, par zemniekiem kas uz Valmieru nākuši un uz kuriem šauts no augstā Gaujas krasta: dzirdēju gan, kā krievu zaldāti parādes maršā par nošauto dumpinieku, kapu pāri iedami — to nolīdzinājuši, līdzīgi tuvējā lauka virsmai; — bet ...sirdj palika griba izaugt lielam un krietnam tautas dēlam, kas mācētu labu padarīt to, ko tēviem ļaunu nodarījuši sveši ļaudis. Un tē-va stāsti mājās, vakara puskrēslā, sevišķi sestdienās, — kas var to aizmirst?! Lāčplē-sis, Kurbads, Imants — un Rūsiņi, Tālvaldls, Visvaldis: cik karsti zēnam pukstēja sirds un gribējās piedzīvot, ka «nelidos vairs ķerkdamas vārnas» ap Zilā kalna virsotni, bet ka atmirdzēs tai prieka ugunis, milzīgi sārti, kas vēstis, ks Latvija nu reiz atkal ir brīva, un atriebta ir Rūsiņš nāve un Visvalda ciešanas, ka par Tālvslida pastāvību un uzticību tautai liktenis, beidzot, pienācīgo algu lēmis. Kas drīkst savs tēva mājas, savu tēvu, savu pirmo skolu — šo pirmo gara vagu dzinēju — nicināt un aizmirst?

Un ja tas latviešu dēlu dzīvē kādreiz ir noticis, ja bijuši mums «Ossolingi», «Zaringi*», «Essidti», «Puringi», — tas bijis ļauns mirklis mūsu tautas dzīvē.

Bet tādus mirkļus Siguldā vairs nesajūt — jo latviešiem pieder Siguldas zeme " un latviešiem ir Siguldas pils. Senči, savu «garu ceļu» pāri Siguldai mērodami, var priecāties, ka reiz pienācis laiks, kad liktenis arī latviešu tautai labvēlīgu lēmumu lēmis, un grib atkal par labu pārveidot to, kas senāk ļauns bija nodarīts un sāpīgi sajūtams.

Nekur tā kā Siguldā, tik labi nesajūt, ka patiesi atkal «mēs kungi esam mūsu dzimtajā zemē» un to (šo zemi) neatdos «vairs svešiem ne latgals, ne zemgals, ne sēlis, ne kurs». Tādēļ pateicība lai būtu Preses biedrībai un viņas vadošām personām par šo darbu, kas veikts rakstnieku pili rodot mitekli, kura sajūta rodas nacionāla un laba, — un katrs latvietis lai neaizmirst, ka Sigulda' viena no skaistākām vietām mūsu tēvija — vieta, kas karstāki sirdij liek pukstēt, stiprāki sajūst, cik tē-

vija ir mīļa un bezgala jauka ir dzīve tai. Dzīve ir skaista un jauka, un taču viņa visskaistākā, vismīļākā un vislabākā mūsu pašu zemē — ne par velti mūsu' tēvf "to sviedriem un asinīm slacījuši, vajāti un pat nicināti, — bet svešiem nav atdevuši. Patiesi, šī zeme ir mūsu — ir, ir, ir un mii-Žani busl>itr'R , *» r«f